

Бойко Я.М. канд. екон. наук, доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

Розвиток ІТ-сфери: нові можливості для західного регіону

Основою ефективного продуктивного розвитку освіти і науки є акцент на зв'язках між освітою, дослідженнями та реципієнтами інновацій (бізнесом) як на державному рівні, так і на рівні територіальних громад. Розробка механізму активізації співпраці освіти, науки та бізнесу базується на: необхідності подолання бар'єрів і обмежуючих умов, що діють між ними; перспективних цільових орієнтирах і завданнях функціонування інноваційної системи. Обмеженість ресурсів потребує їх концентрації на заходах, які здатні дати найбільш масштабний ефект для країни. Слід виділити три напрями активізації взаємодії у сфері «освіта-наука-бізнес»: ідентифікаційний, комунікаційний та організаційний.

Ідентифікаційний напрям передбачає визначення інноваційних пріоритетів, потреб та можливостей і охоплює:

- ідентифікацію/коригування середньострокових пріоритетів (існування яких передбачено Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні"), які будуть підпорядковані стратегічним національним пріоритетом (із цього ж закону);

- ідентифікацію продуктів, які користуються попитом на певній території і потенціал для виробництва яких уже наявний, виробництво яких може активізувати інноваційний процес. На ці продукти можливе державне замовлення, дотації виробникам, пільги;

- ідентифікацію реальних можливостей наукових і освітніх установ, які вони можуть запропонувати у контексті трансферу знань та інновацій.

Комунікаційний напрям передбачає просування інформації та обміну нею (щодо наявних результатів, оперативних потреб, пропозицій). Даний напрям спрямований на:

- усунення інформаційних бар'єрів між потенційними учасниками трансферу знань та технологій;

- формування майданчику для обговорення, обміну думками, ідеями;

- підвищення мотивації бізнесу до довгострокових проектів і через формування розуміння того, що без інновацій довгострокового ефекту немає;

- проведення інформаційних заходів щодо результатів науково-дослідної діяльності;

- сприяння до комунікацій у напрямі від освіти в ланках «освіта-дослідження», «освіта-бізнес, реципієнти інновацій» через матеріальне стимулювання спецкурсів, лекцій за результатами досліджень, гостьових лекцій;

- поширення інформації про інноваційну політику на різних рівнях, її напрями, можливості.

Організаційний напрям передбачає створення, підтримку чи активізацію існуючих посередників та організацій-ланок взаємодії: бізнес інкубаторів;

наукових парків; індустріальних парків; платформ; спільнот тощо. Діяльність таких структур повинна бути спрямована на:

- мотивацію бізнесу та інших потенційно можливих суб'єктів до участі у інноваційному процесі;
- максимальне використання переваг горизонтальної взаємодії у моделі;
- структурування заходів комунікаційного та ідентифікаційного напрямів у вигляді формування: платформ обміну ідеями, потребами і можливостями; центрів трансферу технологій; Робочих груп для ідентифікації пріоритетів тощо.

Для ефективного функціонування і взаємодії освіти, науки та бізнесу важливою є як їхня активізація, так і посилення зв'язків між ними (освіта-наука, наука-реципієнти інновацій, освіта-реципієнти інновацій). Це передбачає заходи, що сигналізуватимуть про розвиток середовища, сприятливого до інновацій, творчості, креативу та дослідного пошуку. Суттєвим аспектом тут є ефективне кадрове забезпечення, основи якого закладаються ще на рівні базової середньої освіти. Так, це програми популяризації науки серед школярів, різні конкурси, в т.ч. і на інноваційні розробки та ідеї, воркшопи тощо. Важливою є увага та акцент та одному з найперспективніших секторів української економіки – ІТ-сфері (який ще донедавна займав третю сходинку у структурі ВВП України, а на сьогодні став ще актуальнішим з огляду на великі руйнування чи повне знищення найбільших інфраструктурних об'єктів, а також виробничих потужностей АПК та металургійного сектору економіки), що може забезпечити найбільший мультиплікативний ефект серед усіх галузей. Так, за даними асоціації ІТ Україна, за І квартал 2022 року експортна індустрія інформаційних технологій забезпечила рекордні \$2 млрд надходжень [1]. Це чи не єдина галузь, що продовжує стабільну роботу, донатить сотні мільйонів гривень на підтримку армії та сплачує податки наперед.

Так, на сьогодні в Україні працює 22 ІТ-кластери. Наймолодший із них – закарпатський, створений 5 квітня 2022 року і зареєстрований як ГО «Закарпатський кластер інформаційних технологій». Наразі він об'єднує понад 120 резидентів – як компаній, так і ФОПів. Зараз розглядаються ще майже 80 заявок на резидентство від компаній та ще 300 від ФОПів [1]. Більшість з них – це релокований бізнес з інших регіонів України. Причому айвівці релокують свій бізнес не лише в усі міста Закарпаття, але й села та територіальні громади по всій Закарпатській області. Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну вже близько 35 тис. працівників ІТ-компаній переїхали на Закарпаття, в т.ч. і з сусідніх західних областей [2]. Звісно, що працівники переїжджають не самі, а зі своїми родинами. До того ж, за даними компаній-засновників Закарпатського ІТ-кластеру, 30-60% їхніх айтівців хочуть залишитися жити в Закарпатті [3] (хоча це і не репрезентативна інформація, проте попередні дані є досить високими). Тому питання проектування так званих ІТ-містечок – це також потреба кластеру на перспективу.

Зокрема, Літня школа математики (на базі наукового ліцею м.Ужгорода) та Літня школа інформатики (на базі ДВНЗ «УжНУ»), що вперше стартували цього літа для школярів 6-11 класів Закарпаття завдяки спільним зусиллям освітніх і наукових закладів, місцевої влади та ІТ-кластеру Закарпаття – як

прикладі розвитку наукових здібностей школярів та можливого пошуку найбільш обдарованих серед них (мають безпосередній вплив на посилення та активізацію сфери освіти та взаємозв'язку «освіта-бізнес»). До роботи таких шкіл залучені провідні фахівці ІТ-компаній, науковці, професори, кандидати наук та кращі вчителі-предметники, в т.ч. з числа переселенців, які проводять майстер-класи та знайомлять з найсучаснішими знаннями в даних сферах.

Активізація спільної освітньої роботи ІТ-кластеру із загальноосвітніми та вищими навчальними закладами щодо трансформації ІТ-освіти, впровадження освітніх програм, розроблених спільно та за підтримки резидентів ІТ-кластерів, інтегрування викладання ІТ-дисциплін в школах/ліцеях – це посилення та активізація освітньої і наукової сфер, а також зв'язків «освіта-бізнес», «наука-бізнес», «освіта-наука».

Ще один продуктивний напрям – це створення фонду стартапів, (спрямованого на підтримку «українського продукту») за підтримки вітчизняних і зарубіжних інвестиційних і фінансових груп, великих інвестиційних структур тощо (що впливає на посилення та активізацію науки, освіти та зв'язків «освіта-бізнес», «наука-бізнес») – це те, над чим також в короткостроковій перспективі працюватиме Закарпатський ІТ-кластер.

Список використаних джерел:

1. У Закарпатському ІТ-кластері сьогодні вже близько 120 резидентів / Інтернет-видання «Угорська правда». URL: <https://kiszozs.net/2022/06/01/%D1%83-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D1%96%D1%82-%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96-%D1%81%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%BD/>
2. Від початку війни близько 35 тисяч працівників ІТ-компаній переїхали на Закарпаття / Інтернет-видання «Прозахід». URL: <https://prozahid.com/vid-pochatku-vijny-blyzko-35-tysiach-pratsivnykiv-it-kompanij-pereikhaly-na-zakarpattia/>
3. 30-60% айтивців можуть залишитися на заході. Поговорили з ІТ-кластерами про житло та релокацію / Інтернет-видання «Ліга.Tech». URL: <https://tech.liga.net/ua/ukraine/article/tehnohaby-jile-s-ubejischem-i-podderjka-vsu-kak-it-klastery-pomogayut-strane-v-voynu>